

درس محاسباتی

قسمت اول

برای تشخیص اینکه قوانین مالی ضمن کدام یک از تقسیمات حقوق است بطور اختصار توضیح میدهد که حقوق بدو شبهه تقسیم می شود حقوق خصوصی و حقوق عمومی .
حقوق خصوصی قوانینی است که روابط اشخاص را نسبت بیکدیگر تنظیم میکند .
حقوق عمومی قوانینی است که قوای عمومی کشور و روابط اشخاص را با قوای عمومی تعیین مینماید
حقوق عمومی نیز بدو قسمت تقسیم میشود
حقوق اساسی و حقوق اداری
حقوق اساسی تشکیلات مالیه کشور و بسط اقتدار آنها را نسبت باشخاص مقرر میدارد .
حقوق اداری تشکیلات جزء کشور و بسط اقتدار آنها را نسبت به اشخاص تعیین می نماید .
پس حقوق اساسی اصول عمده را مقرر داشته و حقوق اداری راجع بطرز اجرای آن است .
قوانین مالی قسمتی از حقوق اداری میباشد که راجع به تشکیلات مالی و قوانین محاسباتی و بودجه کشور در قانون اساسی که منظور همان حقوق اساسی است راجع به امور مالی کشور اصول ذیل پیش بینی شده است
اصل هجدهم - تسویه امور مالیه جرح و تعدیل بودجه تغییر در وضع مالیات ها و رد و قبول عوارض و فروعات همچنان ممیزی های جدیدی که از طرف دولت اقدام خواهد شد بتصویب مجلس خواهد بود . این اصل کلیه اختیارات مالی را بمجلس شورای ملی واگذار نموده
اصل ۲۰ - بودجه هر یک از وزارتخانه ها باید در نیمه آخر هر سال از برای سال دیگر تمام شده و ۱۵

روز قبل از عید نوروز حاضر باشد . مقصود از ایراد همان بودجه تفصیلی است که همه ساله به تصویب مجلس شورای ملی میرسد .

اصل ۲۵ - استقراض دولتی بهر عنوان که باشد خراج از داخله خواه از خارجه با اطلاع و تصویب مجلس شورای ملی خواهد شد

اصل ۹۴ متمم قانون اساسی - هیچ قسم مالیات بر قرار نمیشود مگر بحکم قانون

اصل ۹۶ متمم قانون اساسی - میزان مالیات را همه ساله مجلس شورای ملی به اکثریت تصویب و معین خواهد نمود .

اصل ۹۷ متمم قانون اساسی - در موارد مالیاتی هیچ تفاوت و امتیازی فیما بین افراد ملت گذارده نخواهد شد

اصل ۹۹ متمم قانون اساسی - ذیر از موافقی که قانون سراجتاً مستثنا میدارد بهیچ عنوان از اهالی چیزی مطالبه نمیشود مگر باسم مالیات کشوری و ایالتی و ولایتی و شهرداری

اصل صدم - هیچ مرسوم و انعامی بخزانة دولت حواله نمیشود مگر بموجب قانون

اصل ۱۰۱ - اعضاء دیوان محاسبات را مجلس شورای ملی برای مدتی که بموجب قانون مقرر میشود تعیین خواهد نمود .

اصل ۱۰۲ - دیوان محاسبات مأمور بمقایسه و تفکیک محاسبات اداره مالیه و تفریق حساب کلیه محاسبین خزانة است و مخصوصاً مواظب است که هیچیک از فقرات معینه در بودجه از میزان مقرر تجاوز نموده تغییر و تبدیل

باید عایدات کشوری را از هر منبع برای سال بعد پیش بینی نموده و همچنین مخارجی را که برای وصول این عواید لازم است در نظر گرفته رقم هر دو را بهمیت و زمانه تقدیم نماید.

ماده ۱۳ - هیئت وزراء با رعایت عایدات پیش بینی شده و مخارج وصول آن مبلغی در حدود عایدات برای مخارج هر یک از وزارتخانهها معین نموده و ارقام آن را توسط وزارت مالیه بوزارتخانه ابلاغ خواهد نمود.
ماده ۱۴ - هر وزیری باید مخارج وزارتخانه خود را برای سنه آتی در حدود مبلغی که طبق ماده ۱۳ برای آن وزارتخانه تعیین شده است حاضر نموده مقیم تا آخر ماه نهم سال بوزارت مالیه بدهد.

ماده ۱۵ - وزیر مالیه باید تمام این بودجه ها را در يك صورت تنظیم و بودجه عایدات را نیز بانها ضمیمه کرده لایحه بودجه کل را تهیه نماید.
ماده ۱۶ - لایحه بودجه کل در اول ماه دهم هر سال بمجلس شورای ملی پیشنهاد خواهد شد.

ماده ۱۷ - مجلس شورای ملی لایحه بودجه کل را متنها تا ۱۵ روز قبل از عید نوروز تصویب و پس از آن بودجه حکم قانون سالانه مالیه را پیدا مینماید.

بودجه باید دارای مدت معینی باشد که معمولاً يك سال و آن را سنه مالی نامند و برای انجام دریافت عایدات و پرداخت مخارج چند ماهی اضافه میکنند که مجموع مدت را دوره عمل نامند سنه مالی و دوره عمل موضوع ماده ۲ و ۳۷ قانون محاسبات عمومی است.

ماده ۲ - دوره عمل عبارت از مدتی است که قانونی برای جریان عملیات بودجه يك سنه مالی معین مینماید مدت مزبور برای تشخیص مطالبات دائنین دولت و بستن حساب عایدات و پرداخت مخارج تا روز آخر ماه سوم سال بعد است.

ماده ۳۷ - الف - هر مقدار از اعتباریکه تا روز آخر سال مالی تمهید نشده باشد بطور قطع از محاسبه

ندیرند و هر وجهی در محل خود بمصرف برسد و همچنین بمانند و تفکیک محاسبه مختلفه کایه ادارات دولتی را نموده اوراق بینه خرج محاسبات را جمع آوری خواهد کرد و صورت کایه محاسبات کشوری را باید با تضام ملاحظات خود تسلیم مجلس شورای ملی نماید.

در قانون محاسبات عمومی مصوب اسفند ۳۷۲ که برای اجرای اصول فوق وضع و تدوین شده بودجه بشرح ذیل توضیح شده است.

ماده يك قانون محاسبات عمومی - بودجه لایحه پیش بینی کایه عواید و مخارج کشوری است برای مدت يكسال شمسی (سنه مالی) که به تصویب مجلس شورای ملی رسیده باشد.

بودجه از ابتدا تا اتمی چهار مرحله طی مینماید: تهیه بودجه - تصویب بودجه - اجرای بودجه - رسیدگی بودجه - تهیه و اجرای بودجه توسط قوه اجرائیه تصویب و رسیدگی آن توسط قوه مقننه بعمل میاید تهیه و تصویب بودجه - هر وزارتخانه بودجه مخارج خود را تهیه و بوزارت مالیه ارسال مینماید مالیه جمع کل بودجه مخارج هر وزارتخانه را ببودجه کل نقل نموده و قسمت عایدات بودجه را خود وزارت مالیه معمولاً بر اساس عایدات سنه گذشته تشکیل لایحه بودجه کل را برای تصویب بمجلس شورای ملی ارسال می نماید.

بنا بر این بودجه کل از طرفی ارقام پیش بینی شده عایدات و از طرف دیگر جمع کل مخارج هر وزارتخانه را نشان داده و بودجه های تفصیلی که بقصود مواد تقسیم میشود مخارج جزء هر وزارتخانه را نشان میدهد بودجه های تفصیلی نیز از طرف وزارت مالیه برای تصویب به مجلس شورای ملی ارسال میگردد.

طرز تهیه و موقع تهیه بودجه را قانون محاسبات عمومی بر طبق مواد ذیل مقرر میدارد:
ماده ۱۲ - در اوایل نیمه دوم هر سال وزیر مالیه

بوده سنه مزبور برگشت خواهد نمود .

ب - هر مقدار از اعتباریکه تا روز آخر سنه مالی تهید شده ولی تا آخر ماه سوم سال بعد تادیه نشده باشد تا آخر همان سال از محل اعتباریکه برای مخارج پرداخت شده سنوات ماضی در بودجه هر سال پیش بینی میشود به حساب سال جاری قابل پرداخت است و چنانچه در انقضای آن حال باز هم بلل و جهاتی تأدیه نشده باشد پرداخت منوط پیش بینی اعتبار مخصوص در بودجه سنوات بعد خواهد بود .
توضیح - مقصود از اینکه اعتباری تهید شده این است که کار و خدمتی انجام و یا اموالی بتصرف دولت در آمده و بدین وسایل دینی برای دولت ایجاد شده باشد اعتبار رقمی است که قبلاً برای خرج معینی پیش بینی و بتصویب مجلس شورای ملی رسیده باشد . پرداخت آن اولاً به تشخیص و حواله وزراء باروسای ادارات مستقل ثانیاً تسجیل در دیوان محاسبات . ثالثاً امضاء وزیر مالیه است اعتبارات منظوره در بودجه بر دو قسم است :
مستمر و غیر مستمر . اعتبارات مستمر آنست که برای جریان امور ادارات و مؤسسات کشوری در هر سال لازم و مرتباً همیشه در بودجه منظور میشود از قبیل حقوق پرسنلی ملزومات . مطبوعات . سوخت و روشنایی و غیره .

اعتبارات غیر مستمر آنست که ضروری و دائمی نباشد از قبیل ساختمان و خرید کارخانه . اعتبارات غیر مستمر در صورتی که در بودجه صریحاً تصویب شود ممکن است بتصرف رسانیدن آن محدود بدوره عمل بودجه نبوده و تا انجام عمل قابل مصرف باشد .

اعتبارات اضافی و فوق العاده - اعتبارات اضافی و فوق العاده اعتبارات جدیدی است که در بودجه پیش بینی نشده و در ظرف سال مورد احتیاج و بمجلس شورا پیشنهاد می شود - بشرح ماده ۹ و ۱۰ قانون محاسبات عمومی .

ماده ۹ - اعتبارات جدید بر دو قسم است - فوق العاده و اضافی - اعتبارات فوق العاده اعتباراتیست

که برای احتیاجات جدیده لازم میشود (هرگونه مخارجی که در بودجه منظور نشده و بعداً ضرورت حاصل نماید یا برای وقایع اتفاقی از قبیل پرداخت اعانه بزرگ اهزدگان و جلوگیری از امراض مسریه لازم شود) .

اعتبارات اضافی اعتباراتی است که برای تکمیل اعتبارات پیش بینی شده در بودجه لازم میگردد (از قبیل کسر حقوق یا کسر مخارج که بواسطه پیش آمدنی اضافه از رقم منظوره در بودجه ضرورت حاصل مینماید) .

ماده ۱۰ - لایحه ای که اعتبارات فوق العاده و اضافی را تعیین میکند باید محل مخارج آنرا نیز از منابع مخصوص تعیین نماید .

ماده ۶ و ۷ - قانون محاسبات عمومی را باید خوب در نظر گرفت .

ماده ۶ - اعتباریکه برای مخارج یک سنه مالی معین شده است نباید بمصرف مخارج سنه مالی دیگر برسد
ماده ۷ - اعتباراتی که در مواد بودجه معین شده از

یک ماده بیاورد دیگر نمیتوان انتقال داد

تعمیم و تخصیص - از نظر اینکه تمام عایدات و تمام مخارج عمومی بدون استثناء محتاج بتصویب مجلس شورای ملی است باید کلیه عایدات کشوری که بهر اسم و رسم دریافت میشود از یکطرف و کلیه مخارجی که بهر عنوان پرداخته میشود از طرف دیگر در بودجه منظور گردد و آنرا تعمیم یا کاملیت دانند

تخصیص - منظور نشدن عایدات و مخارجی در بودجه تخصیص نامیده میشود مثل اینکه مخارج وصول مالیاتی از مالیات دریافتی کسر و بقیه در قسمت عایدات بودجه منظور شود یا اینکه عایدات یک اداره یا مؤسسه دولتی بودجه پس از وضع خرج در قسمت عایدات منظور شود یا این که عایدات و مخارجی از دو طرف منظور نشود تخصیص بر خلاف اصول اساسی است زیرا برای روشن نمودن وضعیت مالی باید سنی نمود که کاملیت بودجه حتی الامکان مراعات شود